

ZOROPSIS SPINIMANA (DUFOUR, 1820), DE VALSE WOLFSPIN: EXOOT OF INHEEMS?**Peter J. van Helsdingen***European Invertebrate Survey – Nederland, P.O. Box 9517, 2300 RA Leiden, Netherlands (helsdingen@naturalis.nl)***ABSTRACT**

Recent records of *Zoropsis spinimana* in the Netherlands are described and discussed. The number of records has increased over the last years. It is difficult to verify with certainty the origin of an observed specimen as case of import or proof of successful establishment of the species. Recent records are convincing enough to consider it an established species in the Netherlands. Its occurrence outside buildings in the summer and seeking shelter in winter time is expected.

Key words: established species, Netherlands, recent records, *Zoropsis spinimana*

INTRODUCTIE

Zoropsis spinimana (Dufour, 1820) is een soort uit Zuid-Europa, een mediterrane soort. Een cribellate spin, die geen web bouwt maar jaagt. De naam Valse wolfspin is al in gebruik en die zullen we dus maar als officieel beschouwen. Dat “valse” betekent niet dat je hem moet wantrouwen vanwege zijn aard, want hij zal ons alleen bijten uit verdediging wanneer wij hem belagen. Vals wordt gebruikt in de zin van onecht of lijkend op. De gevolgen van een beet worden heel verschillend omschreven en zijn afhankelijk van gevoeligheid van het slachtoffer en de hoeveelheid gif die werd binnengebracht, maar het kan heftig zijn.

In de loop van de laatste twee decennia heeft de soort zijn areaal in Europa langzaam uitgebreid. Waarnemingen werden gemeld uit Oostenrijk (Thaler & Knoflach 1998), Zwitserland (Hänggi 2003), Duitsland (Hänggi & Bolzern 2006), België (Lambeets et al. 2007) en Engeland (Harvey 2013). Voor verdere verspreiding in Europa, zie Fauna Europaea (Van Helsdingen 2016). De soort leidt een verborgen leven onder stenen of hout of in gegraven holtes, die met spinsel worden bekleed (o.a. Simon 1914, Thaler & Knoflach 1998, Lambeets et al. 2007). De meeste waarnemingen komen echter uit gebouwen, waar ze door hun forse afmetingen de aandacht trekken. Waarschijnlijk is het beeld van hun verspreiding daarom verre van volledig. Vrijwel altijd worden ze als exoot vermeld, maar in Basel, Zwitserland, beschouwt men ze na tien jaar als ingeburgerd (“heimisch geworden”) (Hänggi & Zürcher 2013).

WAARNEMINGEN

De eerste waarneming van *Zoropsis spinimana* in ons land stamt uit 2007. Radboud Kloos vond toen een exemplaar in een schuur in Utrecht en stuurde de waarneming naar Naturalis (Van Helsdingen 2007). Een tweede exemplaar werd in december 2009 op de 3^e verdieping van een gebouw in Amsterdam gezien door een squasher. De squasher was toevallig ook arachnoloog en hij zag onmiddellijk dat het iets bijzonders was. De combinatie van deze twee hobby's zorgde voor het vastleggen van deze vondst in de faunistische literatuur (IJland 2010). Een derde vondst kwam kort daarna uit Huizen, waar Mirjam Wind in de eerste week van oktober er een in haar auto aantrof. Ze hield het vrouwtje in leven en toen er jongen kwamen werden die door Steven IJland in Leiden opgekweekt. Van deze drie exemplaren uit Utrecht, Amsterdam en Huizen mocht nog worden aangenomen dat ze waren geïmporteerd: meegekomen met transporten van welke aard dan ook. Dat was toen tenminste de gangbare opvatting.

Tegenwoordig komen regelmatig berichten bij Naturalis binnen met de vraag welke spin op de meegestuurde foto staat. Ze kunnen de spin nergens in gidsen vinden. Dat klopt als het een *Zoropsis* is, want die is een recente toevoeging aan onze fauna, als we hem daar al toe mogen rekenen. Ik geef hieronder een overzicht van de meldingen en probeer dan aan het eind tot een conclusie te komen over de status van deze soort in ons land.

Op 11 juli 2015 nam Dirk Ernst een opvallende spin waar in zijn tuin in Heerlen. De meegestuurde foto leverde het bewijs dat het om een exemplaar van *Zoropsis spinimana* ging. In september 2015 nam Erik Verbeek een exemplaar waar in zijn tuin in IJsselstein. Hij kwam er niet uit om welke soort het ging, maar de foto maakte duidelijk dat het weer een *Z. spinimana* was.

Meer recente vondsten zijn er diverse. Op 2 maart 2016 werd een exemplaar waargenomen van een onbekende spin, waarvan een foto werd meegestuurd. Het dier liep in een supermarkt in Son en Breugel Het was zonder twijfel een *Z. spinimana*. Wout Winkelhorst nam op 5 juni 2016 in een schuur in Aalten een spin waar. Hij stuurde een foto naar ons op: *Z. spinimana*. Jane Van Den Broeck meldde een waarneming van een onbekende spin in haar huis in Breda, in de wijk Haagse Beemden, op 24 september 2016. Het exemplaar kon aan de hand van een foto gemakkelijk als *Z. spinimana* worden herkend.

Zoropsis spinimana. Exemplaar uit IJsselstein, 2015. Foto Erik Verbeek.

Bij de familie Sluijter werd op 26 september 2016 *Z. spinimana* gezien in hun huis in De Bilt. 's Avonds liep er een tweede, kleiner exemplaar over een muur. Ze meldden dat ze in juli in Californië waren geweest en vroegen zich af of ze de spin in hun bagage hadden meegenomen. Een stapel hardhout naast het huis is inmiddels als mogelijke verblijfplaats onderkend, maar er is ook een grote tuin rond het huis. De Californië route is daardoor minder waarschijnlijk geworden. Een derde waarneming volgde op 14 november, een vierde op 24 november, beide weer in huis. Een leuke – voor ons, minder voor de bewoners van het huis – biologische aanvulling op 6 december: een jong exemplaar.

Een tweede waarneming uit Breda, maar uit een ander deel van de stad, de wijk Zandberg, volgde kort geleden, in de eerste helft van oktober. De familie Westgeest vond liefst zeven exemplaren in hun huis, dat omgeven is door tuin en grenst aan andere tuinen. Ik stel standaard de vraag of men op reis is geweest en waarheen om de mogelijkheid van onbedoelde import te onderzoeken. In dit geval was men net terug uit Zuid-Afrika, maar daar komt geen enkele *Zoropsis*-soort voor. En zeven exemplaren is ook wel erg veel. Niet ingevoerd en veel exemplaren, dat valt niet meer gemakkelijk te rijmen met import. Een dochtertje werd gebeten met relatief milde gevolgen.

CONCLUSIE

Verspreidingsmechanismen

Al deze waarnemingen hebben gemeen dat niet is na te gaan of de exemplaren daar van nature voorkomen of werden ingevoerd. Dat blijft steeds de vraag bij onverwachte vangsten van spinnen. Mensen reizen veel, kamperen in het buitengebied en handelsstromen vormen vaak ook transportmogelijkheden voor planten en dieren. Daar zijn ontelbare voorbeelden van. Eigenlijk mag je bij iedere spinnenwaarneming de vraag stellen of het dier daar echt in de buurt zit van de plek waar hij uit het ei kroop. Vaak zal dat niet het geval zijn, want spinnen zijn gemiddeld een zeer mobiele groep. Actieve verspreiders dankzij het vermogen tot “balloonen” en het overal en nergens inkruipen en eieren leggen. Bij Theridiidae is vooral dat laatste het geval.

Vele eenlingen die je bij inventarisaties vindt horen misschien helemaal niet in dat biotoop thuis, maar zijn daar zwevend terecht gekomen. Tot een vestiging zal het dan niet leiden en de populatie waaruit ze afkomstig zijn blijven in “hun” gebied dat aan hun specifieke eisen voldoet. Hoe specifieker hun eisen zijn, hoe geringer de kans dat ze zich met succes zullen verspreiden. Ecologische generalisten zullen zich met succes verspreiden en zich wel op nieuwe plaatsen kunnen vestigen. Het stralende voorbeeld daarvan is nog altijd de wespspin *Argiope bruennichi* die een snelle uitbreiding van zijn areaal vanuit Centraal-Europa over West-Europa te danken heeft aan de combinatie van grote aantallen nakomelingen en het vermogen tot “balloonen”. Blijft de vraag waarom dat dan niet eerder al was gebeurd. Werden de omstandigheden gunstiger (klimaat) of vond er een snelle evolutionaire aanpassing plaats binnen de soort. Meest waarschijnlijk een combinatie van beide.

Exoot of Nederandse soort

Blijft ook de vraag of *Zoropsis spinimana* nu al tot de Nederlandse fauna kan worden gerekend. Het aantal waarnemingen is nog klein, maar het valt ook moeilijk aan te nemen dat er zoveel exemplaren worden getransporteerd. De melding van zeven exemplaren op één locatie in Breda, terwijl er ook nog een andere vindplaats in die stad bekend is, levert overtuigend bewijs. De soort plant zich voort in ons land. Ik besluit daarom dat *Zoropsis spinimana* zich blijvend heeft gevestigd en tot de Nederlandse fauna mag worden gerekend.

Voor een korte beschrijving van de biologie van deze soort kunnen we teruggaan naar Berland (1927). Volgens de literatuur (Thaler & Knoflach 1998) leeft de soort onder hout en stenen of achter schors waar het dier in een met spinsel beklede holte verblijft. Dezelfde biotoopomschrijvingen worden door de meeste auteurs herhaald. Naar mijn gevoel zijn de waarnemingen in huizen en andere gebouwen toe te schrijven aan zwerfende individuen die gebouwen binnengaan – wellicht vanwege aantrekkelijke temperatuur – en daar vanwege hun forse afmetingen de aandacht trekken. Of de dieren zich blijvend in gebouwen ophouden en zich daar ook voortplanten wordt uit de literatuur niet duidelijk. Oudere vermeldingen uit het mediterrane gebied noemen vooral hun verblijven achter schors (kurkeik wordt met name genoemd) en onder stenen en nooit in gebouwen. Het meest waarschijnlijke model is toch het voorkomen buiten in de zomer en het naar binnen komen in de winter.

Er zijn eigenlijk geen aanwijzingen binnen Europa voor transport door de mens, maar er is evenmin bewijs voor uitbreiding van areaal op eigen kracht. Dat moeten we dus voorlopig in het midden laten. We weten te weinig over de biologie van deze soort om daar enige hypothese op te kunnen baseren. Hänggi & Zürcher (2013) schetsen de levenscyclus, maar melden niets over biotoop.

AANBEVELING

Het wordt tijd voor het opsporen van deze soort in het buitengebied. Waar verblijft hij in de tuinen rond de huizen waar hij werd waargenomen? Is hij echt synantroop, zoals wel wordt beweerd, of ligt dat aan ons selectief waarnemen? Misschien zijn ze nu nog enigszins synantroop, maar passen ze zich in de loop van de tijd aan. Eer waarschijnlijk is dat ze nu al in het vrije veld leven. En de klimaatomstandigheden veranderen ook in een voor hun gunstige richting. Een barrière is geslecht en de noordgrens van hun areaal in West-Europa ligt nu in Engeland, Nederland en Duitsland.

DANKBETUIGING

Met dank aan alle waarnemers en verschaffers van gegevens.

LITERATUUR

- Berland, L. 1927. Contributions à l'étude de la biologie des arachnides (2e mémoire). – Archives de Zoologie Expérimentale et Générale 66, Notes et revue (2): 7–29.
- Hänggi, A. & A. Bolzern 2006. *Zoropsis spinimana* (Araneae: Zoropsidae) neu für Deutschland. – Arachnologische Mitteilungen 32: 8-10.
- Hänggi, A. 2003. Nachträge zum “Katalog der schweizerischen Spinnen”- 3. Neunachweise von 1999 bis 2002 und Nachweise synanthroper Spinnen. – Arachnologische Mitteilungen 26: 36-54.
- Hänggi, A. & I. Zürcher 2013 Harvey, P. 2013. *Zoropsis spinimana*, a record from West Sussex. – Spider Recording Scheme News 77, In: Newsletter of the British Arachnological Society 128: 19.
- Hänggi, A. & I. Zürcher 2013. *Zoropsis spinimana* – eine mediterrane Spinne ist in Basel (NW-Schweiz) heimisch geworden. – Mitteilungen der Naturforschenden Gesellschaften beider Basel 14: 125-134.
- Harvey, P. 2013. *Zoropsis spinimana*, a record from West Sussex. – Spider Recording Scheme News 77, In: Newsletter of the British Arachnological Society 128: 19.
- Helsdingen, P.J. van 2007. Van het exotenfront. – Nieuwsbrief SPINED 23: 36.
- Helsdingen, P.J. van 2015. Binnenwandelende exoten. – Nieuwsbrief SPINED 35: 33-34.
- Helsdingen, P.J. van 2016. Araneae. In: Fauna Europaea Database, Version 2016.1 (www.european-arachnology.org)
- Ijland S. 2010. *Zoropsis spinimana* (Dufour) voor de tweede keer in Nederland gevonden (Araneae, Zoropsidae). – Nieuwsbrief SPINED 29: 2-3.
- Lambeets, K., R. Bosmans & D. Bonte 2007. Two exotic spiders (Araneae), *Zoropsis spinimana* (Zoropsidae) and *Saitis barbipes* (Salticidae), recently found in the inner city of Ghent (Belgium). – Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging 22: 55-60.
- Simon, E. 1914. Les 24rachsids de France. Synopsis générale et catalogue des espèces françaises de l'ordre des Araneae 6(1): 1-308. – Paris
- Thaler, K. & B. Knoflach 1998. *Zoropsis spinimana* (Dufour), eine für Österreich neue Adventivart (Araneae, Zoropsidae). – Berichte des Naturwissenschaftlich-Medizinischen Vereins in Innsbruck 85: 173-185.

